

Samen voor ons eigen

Door: Vincent van Stipdonk

Ik heb een probleem met autoriteit. Niet voor niets ben ik zelfstandige zonder personeel. Zelfsturing is zeg maar echt mijn ding. Daarom vind ik het zo jammer dat het voor raadsleden zo moeilijk lijkt om zeggenschap over te dragen. Er zijn wel allerlei lokale experimenten om burgers beter te betrekken bij het lokaal bestuur, maar die zijn meestal losgekoppeld van de 'echte' besluitvorming: burgers mogen wel meepraten maar de raad hakt uiteindelijk de knopen door. Vermoedelijk komt dit doordat raadsleden ook een beetje bang zijn voor autoriteit. Voor hun eigen autoriteit wel te verstaan.

'Overheid fout, burger goed' is onzin.

Vrees niet, ik heb grote waardering voor raadsleden. Ik vind onze representatieve democratie waardevol en ik vind het prachtig dat er mensen zijn die via dat systeem iets willen betekenen voor hun gemeente. Daar mogen we best wat milder en welwillender naar kijken. Dat ging een paar jaar geleden mis toen zelfs de Rob en de WRR hun rapporten "Loslaten in vertrouwen" en "Vertrouwen in burgers"- ondanks vele mooie ideeën - baseerden op de notie "Overheid fout, burger goed". De ondertoon erin was dat de participatieve democratie (burgerinitiatieven, doe-democratie etc.) de toekomst heeft en de representatieve democratie - lees: de raad - daarbij enkel in de weg zou staan. En die ondertoon resoneert nog steeds door.

Ten onrechte, want volgens mij heeft ook de representatieve democratie lokaal wel degelijk de toekomst, náást participatieve democratie. Sterker nog, als we andere vormen van democratie echt meer ruimte willen geven - waar ik groot voorstander van ben - dan moeten we ook inzetten op het versterken van de representatieve democratie. Gelijktijdig, want beide vormen hebben elkaar nodig.

Niet alles loslaten, wel meer toelaten.

De representatieve democratie hoeft zich niet weg te cijferen ten gunste van participatieve democratie. Raadsleden moeten niet alles *loslaten*. Ik denk wel dat ze meer moeten *toelaten*, maar tegelijkertijd zullen zij zich juist ook nadrukkelijker moeten manifesteren zowel qua inhoud, vorm als houding .

Eerst over die inhoud. De raad gaat wel ergens over. De kracht van de doe-democratie en van burgerinitiatieven is dat het meestal gaat om projecten die mensen zelf kunnen en willen uitvoeren (zoals kleinschalige buurtvoorzieningen) en dat maakt het minder geschikt voor grotere vraagstukken en structurele voorzieningen. En daar ligt een belangrijke rol voor onze representatieve democratie: de gemeenteraad zou actiever ideeën moeten ontwikkelen over wat lokale basisvoorzieningen zijn en hoe die gegarandeerd worden. Als de raad bepaalde minimale voorzieningen wil, is het goed als de gemeente daarvoor zorg draagt.

Zorgen dat burgers zich verantwoordelijk (kunnen) voelen

Dat betekent qua vorm ook iets. Want het gaat dan niet om groots en gezaghebbend besturen. Ook die basisvoorzieningen zullen in overleg en interactie met de samenleving

tot stand moeten komen, want we zijn er wel van doordrongen dat overleggen beter werkt dan opleggen. De raad kan daarbij bewaken dat het er eerlijk en democratisch aan toegaat bij die interacties en burgerinitiatieven. Zo nodig optreden als spelverdeler: zorgen dat inwoners zich verantwoordelijk (kunnen) voelen, voor zichzelf, elkaar en hun omgeving. En dan moet de raad daartoe ook ruimte maken, door zeggenschap over te dragen. Maar vervolgens ook nagaan hoe het staat met de democratische kwaliteit van de initiatieven en interacties: verloopt het transparant, kunnen alle betrokkenen meepraten, is duidelijk hoe argumenten worden afgewogen en knopen doorgehakt?

Dat vergt van raadsleden wel een passende houding. Niet vanuit een klassiek-autoritair houding regels opstellen en handhaven. Want die lastige mondige burgers accepteren regels alleen als ze ook echt relevant zijn. Handhaven op gezag, dat zit er niet meer in. Je moet meebewegen, inleven en (kunnen) vertellen waarom die regel van belang is en waarom die op dat moment moet worden gehandhaafd. Mijn dochter van 11 is al aan het puberen (helaas) en "Omdat ik het zeg!" blijkt bij haar niet meer zo goed te werken. "Waarom denk je dat ik het zeg?" werkt beter. Soms geeft ze dan antwoord en bedenkt ze zelf de grondslag van de regel. Maar veel vaker zegt ze: "Geen idee", maar daarmee zet ze een raampje voor mij open om het uit te leggen - want ik heb natuurlijk wel een idee. En af en toe stellen we dan samen nieuwe regels op. Je moet als raadslid burgers natuurlijk niet als kinderen gaan benaderen. Maar je kunt burgers zo wel een beetje sturen om het spel volgens bepaalde democratische regels te spelen. Niet door je gezag in te zetten, maar juist door ze mondig en machtig en medeverantwoordelijk te maken. Dat vergt meer dan inspraak, dan moet het ook gaan om echte invloed. En dan moet je toestaan dat anderen ook zaken beslissen, (mede)zeggenschap geven. Maar dat gaat gemakkelijker als je helpt bewaken dat het proces goed verloopt.

Meer 'overheid én burgers'

Dan hoeft de (al dan niet terechte) vrees voor verlies aan autoriteit van raadsleden dus geen drempel meer te zijn om meer zeggenschap te delen of over te dragen. De participatieve democratie is namelijk geen bedreiging van de representatieve democratie (en/of de rol van de raad), maar een verrijking ervan. En omgekeerd geldt hetzelfde. Het is niet óf... óf... maar én... én... Niet "minder overheid, meer burgers", maar meer "overheid én burgers".

En dan heb je als raadslid een prachtrol: je zorgt voor een basisniveau van voorzieningen in je gemeente, je schept ruimte voor (aanvullende) maatschappelijke initiatieven en je helpt zorgen dat de alledaagse democratie netjes verloopt zodat niet enkel de grootste schreeuwers gehoord worden en/of hoogopgeleiden alle buurthuizen overnemen.

Mensen snappen dat 'de' overheid het niet meer allemaal alleen kan, zijn bereid om mee te werken. Dat moeten we koesteren, door te zoeken naar vormen om zeggenschap samen opnieuw vorm en inhoud te geven. Dat kan niemand opleggen, daarover moeten we overleggen. Dan werken we "samen voor ons eigen" op basis van argumenten en belangen en niet op basis van hiërarchie of gezag. Dan doe ik ook mee!

GEZOCHT: Raadsleden en griffiers die de lokale democratie willen

vernieuwen.

AANGEBODEN: Een community of practice van vijf sessies waarin met collega's gewerkt wordt aan democratische vernieuwing van jouw raad.

We zijn op zoek naar raadsleden en griffiers met een concreet plan, project of experiment. In de CoP ga je samen met collega's uit andere gemeenten aan de slag met de ontwikkeling van je experiment.

De CoP komt in de loop van 2016 circa 5 keer bijeen. De precieze opzet en invulling van de bijeenkomsten wordt met de CoP-deelnemers ingevuld. Per keer worden een concreet lokaal experiment en een onderwerp waarmee meerdere gemeenten worstelen besproken. Uitgangspunt is van elkaar leren en daardoor direct verder komen met je lokale project. Daarbij kunnen de volgende onderwerpen aan de orde komen:

1. Delen van zeggenschap: Wat betekent het delen van zeggenschap voor verantwoording, rekenschap en de rol van de raad?
2. Vergadervormen, processen en vaardigheden: Hoe democratisch vergaderen we? Welke nieuwe vormen zijn er die meer plezier en minder druk opleveren?
3. Rol van politieke partijen: Hoe zijn partijen bezig met democratie en democratische vernieuwing?
4. Controlerende functie van de raad: Checks & balances op lokaal niveau! Welke rol spelen burgers bij het 'controleren' van de gemeente?
5. Relatie tussen raad en ambtenaar: Heeft een beperkte relatie invloed op de kwaliteit van besluitvorming en het functioneren van de raad?
6. Internationale en wetenschappelijke inspiraties: Wat kunnen we leren gemeenten of raden die stappen durven zetten?
7. Democratische waarden: Welk democratisch kompas gebruiken raadsleden bij hun afwegingen? Hoe ziet een 'democratische bril' voor raadsleden eruit?

Oproep experimenten Gemeenteraad

De meeste raadsleden willen de rol en betrokkenheid van de gemeenschap bij het lokaal bestuur vergroten – beter aansluiten bij de kracht en kennis van de samenleving - maar hebben daarvoor in de praktijk (te) weinig tijd. We zoeken naar experimenten die de gemeenteraad democratisch vernieuwen op (een van) de volgende onderwerpen:

1. Het delen van zeggenschap met de gemeenschap
2. De democratisering van politieke partijen op lokaal niveau
3. Een nieuwe werkwijze van de gemeenteraad (denk aan vergadervormen en besluitvormingsprocessen)

Democratievernieuwing Wereldwijd

Door: Bowy van Leuven en Vincent van Stipdonk

Over heel de wereld wordt nagedacht over en gewerkt aan vernieuwing van de lokale democratie. We nemen u in vogelvlucht mee!

In het Ierse Limerick werkt men binnen vijf thema's met **Strategic Policy Committees**. Daarin nemen 16 raadsleden en 8 vertegenwoordigers van sectorale belangen plaats. Zo zijn naast de raadsleden, die elk in twee SCP's zitten, ook agrariërs, vakbonden en milieubewegingen vanaf het begin stevig bij het beleidsproces betrokken. Het gaat alleen over beleid, niet over routinematige operationele zaken....

...In navolging van de 'moederstad' van de burgerbegroting, Porto Alegre, hebben onze oosterburen inmiddels in **96 gemeenten** inwoners laten participeren in het begrotingsproces, zoals in Keulen, waar meer dan **10.000 inwoners** betrokken waren bij het opstellen van de begroting...

...Een unieke vorm van lokale democratie is te vinden in Zwitserland, waar de referendumpraktijk sterk ontwikkeld is. In twee kleinere kantons komt de "Landsgemeinde" voor, waarbij de **in de open lucht verzamelde inwoners door handopsteken beslissen** over vraagstukken. De gewone burger vervult de kaderstellende rol die in Nederland door de gemeenteraad wordt uitgeoefend...

...En in een aantal Amerikaanse gemeenschappen, waaronder Downtown Essex, wordt intensief gebruik gemaakt van **social media** om het gevoel van een **community** te creëren en mensen te prikkelen samen te komen door middel van een met foto's en herinneringen afgeladen pagina.